

הוד-המשפט

16

"...כי אם עשות משפט ואהבת חסד"
(מיכה ו' ח')

שופטים ושוטרים	ד"ר ש. ז. חשין	§
על דרכי היודיקטורה בארץ	פרופ' ג. טדסקי	§
גבולי מקום לסמכות השיפוט בפלילים	א. קמר	§
עבד מלוה בידי איש לווה	חיים פאל	§
על סודיות דו"ח קצין המבחן בבית-משפט לנוער	י. בן-אור	§
ילקוט חידושי הלכה	הלכות	§
בימת הקורא	* * *	§

ד"ר ש.ז. חשין / שופטים ושוטרים

דברים בכנס בוגרי קורס קצינים

שמח אני על ההזדמנות שניתנה לי לבוא ולהשמיע דברים באזניכם. אחרי הישפ"ש שוף" הגופני ששופשפתם כאן במשך תקופה ארוכה, לא יהיה זה הוגן מצדי אם אבוא ואסיף לכם "שפשוף" רוחני, ואף אינני מתכוון לעשות זאת. אך הייתי רוצה להחליף עמכם דעות, ויתכן מאוד שרצוי היה שייעשה הדבר בצורה של סמינריון ולא בצורת הרצאה או גאוס פורמלי. משום שיתכן, רבותי, שאשמיע באזניכם היום כמה דעות אפיקורסיות, וייתכן מאוד שלא כל הדברים אשר אומר יהיו מקובלים עליכם ועל הממונים עליכם. לא באתי לגמור את ההלל על המשטרה. משום שאין היא זקוקה לסניגוריה שלי. מעשיה מוכחים על פעילותה ועל זכויותיה. והם הם המראים כיצד היא משתבצת בשלטון המדינה. אני חפץ להראותכם את שני הצדדים של המטבע, את שתי הדעות הרוחות בבקיעה חברתית ציבורית זו, שאנחנו קוראים לה בשם "משטרה".

"משטרה", כידוע לכם, זהו המונח המקובל כדי להורות על הגוף הממונה על ביצוע החוק והסדר במדינה או בתורה. במובנה הראשוני נועדה המשטרה לגונן ולשמור על התורה מיסודות הרסניים, כלומר אלה המסרבים לקבל עליהם עול מלכות. ובמובן זה עגין לה בעיקר במניעת הזטא ובמאמצים לשרשו. מבחינה היסטורית מניחים, כי הראשון שהמציא את מוסד המשטרה היה המלך הצרפתי צ'רלס ה-5 "כדי להרבות את האזרח והבטחון של העם". אולם ההיסטוריה מספרת, כי היא התפתחה במשך הזמן למבונה איומה של דיכוי, ובתורת שכוו היתה למפת נפש לעם חפשי. מטרת המשטרה עודנה גם כיום כמו שהיתה בזמן היווצרה, אולם דרכי פעולתה נסתעפו, הורחבו ושונו. גם כיום הובתה הראשית היא לשקוד על משמעת וציות לחוק; לטפל בהפרת תקנות שהתקנו על-ידי הרשויות המוסמכות; לבלוש,

לרדוף ולאסור עבריינים; ולאחר כל אלה באות החובות של שמירה על הסדר הציבורי, הגנת האוכלוסיה שומרת החוק וקיום שלום הציבור על-ידי מניעת התפרעויות, הפרעות והפגנות מהרעישות ועל-ידי איכוף התקנות המרובות שהותקנו לטובת הרבים, תפקידי המשטרה הוגדרו בפקודת המשטרה כך: "חיל המשטרה (או משטרת ישראל) ישמש לצורך מניעת פשעים, גילויים והבאתם של פושעים למשפט, תפישת עבריינים, השמירה המעולה על אסירים, קיום סדר בציבור ובטחונם של בני-אדם ורכוש", בידיה של המשטרה ניתן כוח עצום, ודוקא משום כך מוטלת עליה אחריות כבדה ביותר. היא עשויה להיות המגנן של הספוטנים רודני או האמצעי להשלטת סדר ומשמעת על-ידי שמירת החוק, בידיה להיעשות דחליל המטיל אימה ופחד לא רק על עבריינים בכוח ובפועל, כי אם גם על אורחים שומרי חוק ואזרחי חוק. בקיצור: היא יכולה להשניא עצמה על האוכ-לוסיה בכוחה הפיזי הכביר, והיא יכולה גם לנטוע כבוד וחיבה בלב האוכלוסיה בכוחה המוסרי ובמטרותיה הנעלות. והואיל והמשטרה היא נציגתה הישירה ועושת-דברה של המדינה כולה, גוטה האזרח לעתים קרובות לזהות את המשטרה עם המדינה עצמה ולאצול על זו מיחסו לזו. בארצות מסוימות נעשה שימוש במשטרה כדי לחסום פיות אנשים, להפריע לאסיפות פומביות, למנוע הבעת דעה חפשית לגבי השלטון ושלוחותיו השונות. משטרה חזקה וגמאורגנת לפרטיה ולרקדוקיה נהפכה בכמה אר-צות למגנן של עינוי ומצוק, ובסופו של דבר הביאה לירי התמרדות. ברוסיה הצאריסטית, למשל, היה העם נתון כולו בפועל ממש בידי המשטרה. היא התערבה בעניני חינוך דתי בבתי-ספר חילוניים; היא השתדלה למנוע גניבת סוסים; היא פיקתה על איסוף נדבות למקומות הקדושים בארץ-ישראל, על מזדעזע בעניני רפואה ועל ממכר צרכי אוכל בשוק או ביריד; היא בחנה ובדקה את האיכות של סבון רחיצה וסבון כביסה, את תכנם של דברי דפוס פרטיים, כרטיסי ביקור וכרטיסי הזמנה. אסיפות והתקדלויות למיניהן היו תחת פיקוחה. התנחה היתה תמיד שהאזרח עובר עבירה, ועליו היה להצדיק את מע-שיו. התוצאה היתה, שהשוטר נעשה שנוא ובוזי על כל שדרות האוכלוסיה, ללא יוצא מן הכלל, כי העם ראה בו את השלטון המדכא. "מדינת משטרה" נהפכה ברכות הימים לכינוי של גנאי ופחד. בסופו של דבר התמרד העם במשטרה ובשלטון אדוניה. והוא הדין במשטרה של צרפת בימי לואי ה-14 ובמשטרות השונות בארצות רודניות בימינו. לא כן באנגליה ובאמריקה של ומננו, שבהן עומדת המשטרה מעל לכל תשד, ושבהן היא גם יעילה יותר ומעוררת אמון הציבור ועורתו. כאן שונה התפיסה תכלית שינוי. באנגליה, למשל, רשאי הציבור להתאסף כרצונו; לערוך הפגנות ברחובות; להתנגד ברחובות ובכפרות הערים; להתאון לנואמים עממיים ומפלגתיים, לחברי ממשלה ולחברי אופוזיציה כאחד, ואין איש מונע בידו, בתנאי, כמובן, שאינו חוסם את הדרך ואינו מפר את שלום הציבור.

מה סודה של משטרה בדרך כלל, ובמה קונה היא את זכות קיומה?

לדעתי עומד עולמה של המשטרה על שלושה הברים עי-קריים: ראשית, על מסורת נאה; שנית, על שירות אינדיבידואלי

מתמיד; שלישית, על חתיירה לקראת ידיעה והשתלמות. נבחן את שלושת העיקרים האלה אחד אחד.

המסורת במשטרה ישראל; לצערנו אין לדבר על מסורת של משטרה בימי המנדט. האלמנט הור אשר היה בא אלינו מעבר לים בודאי שלא יכול היה לכונו מסורת נאה. היה זה חומר אנזשי גרוע, ומטרתו היתה לרוב, לבצל ולא להדריך, לרדות ולא להשליט סדר נאה ומתאים. על השוטר העברי בימי המנדט אינני רוצה להרבות דברים. למשטרה התנדבו אז ברובם הגדול, חוץ ממועטים יוצאים מן הכלל, אנשים שלא ראו בשי-רות מקצוע חיים ומשלח-יד, כי אם יעוד לאומי זמני: לשרת את הישוב היהודי ולא דוקא את השלטון ואת המדינה דא. השוטר היה אז משרתם של שני אדונים, גלוי ונסתר, והדביקות והמסירות לאדון הנסתר היו רבות יותר מאשר לאדון הנגלה. אינני רוצה, חלילה, למעט את דמותו של השוטר העברי שבימי המנדט. אדרבא, ידוע לכולנו מה רב חלקו בבנין תאריך, בהגנה על הגפש ובשמירה על הרכוש, החל במשטרה המעולה דרך תקופת הנוטרות והגפירים עד תום המנדט, אך כל זה היה קשור במחירת ומשולב בתפקידי התגנה, בלומר לצו האדון הנסתר שעליו דיברתי, לזאת ודאי לא ייקרא מסורת של מש-טרה. שוטר שעזר אז להבריח נשק לישוב, להעפלת עולים, כלומר — במזנחים המקובלים שלנו — לעבור על החוק, היה משובת. הלנה מסורת נאה ייקרא? אכן, השוטר של אז עשוי להיות דוגמה ומופת למסירות ולהקרבה עצמית, אך לא לטיפוס של שוטר העשוי לשמש סמל למשטרה בישראל. מה הן, איפוא, עיקריה של מסורת בריאה?

בשבת שעברה קראנו בתורה את פרשת "שופטים". וכך אומרת התורה: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר אדוני אלוהיך נתן לך לשכתיך ושפטו את העם משפט צדק". שוטר, שטור, הוא אחי סדור, סדר, "משטרה" זוהי בעצם "מסדרה", כלומר פקידים הממונים על שמירת הסדרים החב-רתיים. שוטר, משטר, סדר, השופטים הם פקידי המשפט, והי-שוטרים הם פקידי המשטרה. ולמה הסמיך הכתוב שוטרים לשופטים? לפי שאלה משלימים את אלה: השוטרים מכריחים את בעלי-הדין לקיים את מצוות השופטים. אתם וראי למדתם בקורם שלכם על תורת הפרדת הרשויות: הזרוע המחוקקת של המדינה, הזרוע השופטת והזרוע המבצעת. מקובל ליחס תורה זו למונטסקיה ולבית מדרשו, אך ביסוד הרעיון קדם לו — ודאי תתפלאו על כך — פרשנדאט, כלומר רש"י, מפרש התורה. רש"י אומר על הפסוק "שופטים ושוטרים" כך: "שופטים" דייגין הפוסקים את הדין, ושוטרים' — הרודין את העם אחר מצוותם "שמכין וכופתין" במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט". כלומר שני מעמדות אלה משלימים זה את זה. הרי לפניכם שתי רשויות, המחוקק עצמו הרי הוא רבונו של עולם בכבודו ובעצמו. הרי שלוש הזרועות של השלטון, שהן נבדלות זו מזו ומשלימות זו את זו. ורעיון זה תבע כמה מאות שנים לפני מונטסקיה. בלי האחד, בלי השופט, אין עבודתו של השוטר שלמה; ובלי השוטר אף עבודתו של השופט איננה שלמה. נשאלת השאלה: למה אומר הכתוב "שופטים ושוטרים..." אשר ישפטו? כאילו גם השוטר משתף עצמו בשיפוט? אני

רואה באמת סגולות רבות. שחן משותפות לשופט ולשוטר, ועל כך אני חפץ לעמוד בדברי ולהסביר מה הם, לדעתי, העיקרים והיסודיים של מסורת עברית נאה לשוטר העברי בישראל הגבוהה.

ראשית, דיפולטיזציה רבותי, בכל הרצינות ובכל הכרת האחריות אני אומר, כי מארה רובצת על המדינה: מארה המפלגה, מפלגתיות מופרזת, בארץ דמוקרטית לא ייתכנו החיים הפוליטיים בלי מפלגות. לכן אני מסכים, אבל לא למפלגתיות מופרזת, ולא בכל השטחים. אסוגנו הוא שהישוב הורגל לראות את פני כל הדברים החיצוניים, האובייקטיביים, מתוך האספק- לריה של המפלגה. יש לצמצם את ההשקפה הזאת במידת האפשר. הוגים מסויימים חייבים לעמוד מתוך המפלגה ומעל להש- פעתה של המפלגה. ובראש וראשונה — שופטים ושוטרים. דרכיהם של אלה אסור שיהיו מכוונים לפי צו המפלגה או בהתחשב בטובתה. רק בארצות טוטליטריות אפשר לדגול בשם רעיון כרעיון שקראתי עליו זה לא כבר בעתונות. במברק, מאחת מארצות מזרח אירופה, הובעה הדעה, ואני מצטטה מלה במלה: "על השופטים לקבוע את עמדתם לא רק לפי כללי ההגיון והחוקים, כי אם גם בהתחשב באינטרסים של המפלגה". שימו לב? שופט יושב בדיון לפי קובץ משפטים מסויים; גופי- עים לפני עורכי-דין אשר נתחנכו על ברכי החוק וההשכלה המשפטית שרכשו להם. אבל השופט צריך לפסוק לא לפי ההגיון, ולא לפי החוק, אלא בהתחשב באינטרסים של המפלגה, ואני אומר, שדבר כזה לא ייתכן בארץ דמוקרטית אשר בה דוגלים ב"שלטון החוק". ובשלטון החוק בלבד. עבירה היא עבירה בין שעושה אותה איש הימין ובין שעובר אותה איש השמאל. כשם שאין מים ציננים כלליים ומדרכה פרוגרסיבית וחשמל מפ"מי, כך אין גביה מפא"ית והתפרצות פועל-מזרחית ואינוס קומוניסטי דווקא, והכל צריכים להישפט ולהיענש כשהם עוברים על החוק. הרשו לי לספר לכם דבר אחד ששמעתי אותו במו אוני. בזמן הפיקוח והקיצוב נכנסו פקחים אל בית אחד האברים שבאושבה פלוגיית, בו הומלט עגל. לפי החוק צריך היה אז למסור את העגלים לרשות הפיקוח, שהיתה מחלקת את הכשר לבתי-חולים. אשת האכר מסרה את העגל, אך אמרה לפקח: "יש לי ילד חולה בבית והייתי מבקשת מכם שתתנו לי חלק מהכבד של העגל". השיב הפקח, שאין הדבר נוגע לו ושהיא צריכה לפנות בענין זה אל הממונה עליו. אמרה האכרה: "זה בסדר, אתה שומר חוק. אבל לא רחוק מכאן יש קיבוץ, האם אתה נכנס גם אל הקיבוץ לבקש את העגלים?" הוא חיך ואמר: "גברתי" — ואני מספר את הדברים כפי ששמעתי אותם, ובלי תוספת — "גברתי, אני אב לילדים, ואם אכנס לדרוש עגלים מהקיבוץ לא יתנו לי לצאת משם חי. לכן אינני הולך לשם". למה גודם דבר כזה? הדבר גודם לכך שהאשה הזאת, וכל הגשים שהיא סיפרה להן את הסיפור, יזלולו בחוק, במש- טרה, בפקחים, בשופטים, וכדבר הזה לא ייעשה. שוטר, לעניות דעתי, צריך להתחיל במשרתו טוהר עצמו, בתוקף השגיו ולא בכות אבות, ולא בכות המפלגה, אילו כי היה הדבר תלוי. תייתי מוסיף לפקודת המשטרה סעיף אחד: "אין על השוטר מרות זולת מרות תפקידו". (תפקידו, כולל, כמובן, את פקודות

הממונים על השוטר, הניתנות בתוקף תפקידם שלהם), כמו שכתוב בחוק השופטים כי "אין על השופט מרות זולת מרות החוק". שוטר ושופט חצד השווה שבהם, ששני מעמדות אלה במדינה חייבים לעמוד מחוץ למסגרת של המפלגה.

ומכאן, רבותי ליסוד השני של מסורת נאה: אי משוא פנים.

לפני כחמש עשרה שנה, כשהייתי שופט-שלום, החמתי פעם על הזמנות לנאשמים בעבירות איפול. עיני נפלה או על שמו של אדם נכבד בישוב, שעבר על תקנות האיפול. שמתי לבי לכך דוקא משום שהיה זה אדם חשוב ומכובד. לאחר זמן ישבתי בדיון, אך בין כל ההזמנות לעברייני האיפול לא מצאתי את ההזמנה לאותו אדם חשוב. ברור היה בעיני שמישהו טיפל בכך. לא היתה כל שאלה של שחיתות, משום שאותו אדם לא היה מושחת. אני מכירו אישית. אבל מה היה? הוא ודאי הרים את שפופרת הטלפון, טלפן למי שטלפן — זה היה בימי המנדט — וההזמנה הוצאה מתוך קבוצת ההזמנות הגדולה של הנאשמים הפשוטים, ארי שכונת התקווה ופלורנטין. ליהודי הנכבד נעשתה אולי טובה, אבל יצא שכר הטובה בהפסד לחוק ולשוטרי החוק: אני התחלתי לחשוד, איש הג"א שבא להעיד אף הוא חשד, והתוצאה היתה זלזול בחוק. בשל מה? בשל משוא-פנים. לעבודתי בבית-משפט השלום נוהג הייתי ללכת ברגל. בדרכי היה עלי לעבור לאורך מדרכה אחת. במקום אחד במדרכה נערמו חמרי בנין, ועלי היה לעלות על גבעת חמרים זו או לסטות מדרכי הירדה לרחוב. בוקר אחד הלכתי לעבודתי. לילה לפני זה ירד גשם כבד, ואני לא יכולתי לעלות, ועל הערימה שנשפגו בה הרבה מים. ירדתי לכביש. אותו הגע עברה מכונת, נבנסה לתוך שלולית מים סמוכה והתיזה עלי מי בוק. כל בגדי נבתי. באתי לבית-המשפט, החתיק הראשון שהיה אותו בוקר לפני היה מקרה של חסימת דרך, שימת מכשולים על המדרכה. ומי היה הנאשם? רוכל עני שהעמיד שני סלים על המדרכה. ממששתי את כתמי הבוץ שעל בגדי ואמרתי בלבי: "כאן יש אפליה. משוא פנים". דבר כזה לא ייתכן, אף אם אין בו יסוד של שחיתות.

יסוד שלישי בנותג טוב של משטרה הוא הגינון. אל להם לסוכני הרשות לבקש באמצעים פסולים את האינפורמציה, הר- רשה להם לצורך עבודתם, ולא כל שכן שאסור להם ליוזם פשע, כלומר לתכנן עבירה כדי להפיל עברייני בפת או ללכוד במלכודת. ככל שהמשטרה חזקה יותר, מאורגנת יותר, נכונה וישרה יותר, היא נוקטת פחות לאמצעים פסולים כאלה. חוק אמריקאי פדרלי קבע שאסור למכור משקאות לבני הגווע ההודי, ואפילו אם אין כוונה לעבור על החוק. כלומר יצר עבירה אבי- סולוטיית. עצם עשיית המעשה היא עבירה, אף שאין עמה כוונה זדונית. והנה שלחה המשטרה למסבאת של הנאשם הודי אחד, שחזית פניו כשל אדם לבן, והנאשם, בחשבו שלפניו אדם מבני הגווע הלבן, מבר לו משקה חריף. המשטרה תפסה אותו והבי- אתהו לדיון. ביהמ"ש זיכה את הנאשם ופסק, שטובת הכלל דורשת שהמשטרה לא תהיה היתמת של מעשים פליליים. היא יכולה לגלות פשע, ואפילו עיי סוכנים פרובוקטוריים, אך לא ליוזם פשע, כאן, אמר ביהמ"ש, באילו אצונו ביד הנאשם והביאחו לתוך מלכודת. יש כאן רמאות, ואין זו דרך הגנת

לממונים על שמירת החוק. השוטר חייב לשוות לנגד עיניו תמיד את טובת האזרח ואת שאיפותיו במדינה דמוקרטית. אין הוא חייב להיות מרגל, אין הוא צריך להפריע את האזרח בחייו הפרטיים, אפילו לצורך גילוי עבירה, אלא לפי צו בית-המשפט. בקליפורניה נחברר לפני זמן קצר משפט מעניין מאד: המשטרה חשדה בפלוגי שותא מוכר גלולות אופיום, היא נכנסה לביתו וחיפשה בו, אך בשעה שהשוטרים היו בפתח ביתו, הוציא האיש שתי גלולות מכיסו ובלע אותן. אחד מהשוטרים שערכו את החיפוש ידע, כנראה, את ההמצאות האחרונות של המדע, ושלה להביא מבית-חולים משאבת מיצים. הוא הכניס את המשאבה לקיבת האיש, ושאב מתוכה את שתי הגלולות. הוברר שאכן היו אלו גלולות אופיום. אלו הובאו כמנצח-הוכחה לבית-המשפט. אך בית-משפט פסל את המוצא מלשמש ראיה בדין, באמרו: אתה, השוטר, אמנם חכם אבל הפרת את הפרטיות (Privacy) של האדם. לכל אדם הזכות לרשות היחיד משל עצמו, והשוטר תדר לא רק לתוך צפוני לבו, אלא לתוך קיבתו ממש, וכזאת לא ייעשה. אין להפריע לאגרת חייו הרגיל של אדם שומר חוק, ואפילו הוא חשוד בעבירה, אלא אם כן תותר הדבר בצו בית-משפט. אני כופר, רבותי, בכלל הנפוץ לצערנו שכל אורח צריך להיות בחזקת חשוד. הכלל צריך להיות היפוכו של זה: דעה זו יש לנטוע בלב כל שוטר. ספרה לי אשה קנדאית חשובה שעלתה להשחקע בארץ: כשבאה לבית המכס היה עמה מקרר חשמלי בין מטלטליה. היא הראתה למכס לפקיד המכס שהיא קנתה אותו בכספה, ואמרה שאין בדעתה למכרו ולעשות בו מסחר. היא אשה אמידה מאד. איש המכס חיך, התויר לה את הקבלה ואמר: "טוב, גברתי, אנחנו יודעים את ה"חכמות" האלה. עכשיו אמרי את האמת: בשביל מה הבאת את המקרר? כמה שילמת בעבורו?" נהוצעה האשה ואמרה לבעלה: "זו היא קבלת הפנים שלנו בארץ אבות? מיד כשדרכה רגלנו על אדמת אבות חש"דים בנו שעברנו עבירה? מה זה? והרי יש בידינו קבלה מביח"ד מפורסם בקנדה!"

סופר לי על יהודי אמריקאי, שבא למשרד מס הכנסה והגיש בפעם הראשונה, לאחר בואו מאמריקה, את הדו"ח השנתי שלו. הפקיד, לפני שראה מה שכתוב בדו"ח, סילק אותו הצדה ואמר: "טוב, אזנני, כמה אתה מוסיף על מה שכתוב שם?". אמר היהודי: "מה כוונת הדברים האלה? כלום ברוסיה הצאריסטית אנתנו?". ואני שואל: האם צריך האזרח להצדיק תמיד את מעשיו, או להיפך? האם אין הנחה שהאזרח זכאי עד שלא הוכחה אשמתו? דברים אלה, רבותי, אינם כשורה. השוטר המופיע בבית-המשפט קטיגור, רשאי התנחית על ההגנה מה-לומות, ואף מהלומות כבודות. זו זכותו ואף תובתו. אבל אין להכות מחמת לחגורה. עליו להיות הוגן וצודק. מחובתו להימנע משיטות העשיות להביא לידי הרשעה בלתי צודקת, כשם שחובתו להשתמש בכל האמצעים הכשרים להביא לידי הרשעה צודקת. השוטר המופיע בשם המשטרה, כוחות גדולים לו, הדבר בא לו ממשרתו, מטאמון תניתן בו, ועליו לשאת באחריות. עליו לדעת את החוק: עליו לדעת לאן פניו מועדות ועד היכן ירחיק לכת. משרה זו של שוטר, כיתוד של שוטר-חוקר ושוטר-קטיגור, איננה יאיתה לאדם שאיננו יכול להשתמש בשקול דעתו כולכה,

בתבונה ובהגינות. השוטר חייב להעזר למר לפעמים, כי האזרח צודק, ולא תוץ. בימי לימודי באוניברסיטה היו נוהגים להביא אותנו אל בתי-משפט לראות משפטים של ממש. אני זוכר מש-פט רצח אחד, שנסתיים בויוכי הגאשם. אחרי המשפט יצא החובע הכללי מן האולם, לחץ את ידי הגאשם ואמר מלים אלה: "עד לפני רגעים אחדים הייתי בטוח שאתה אשם. עכשיו אני בטוח שאתה אינך אשם. אחרי שיצאת זכאי בדין, אני מאתל לך כל טוב". הייתי רוצה לשמוע מלים כאלה יוצאות גם מפי קטיגור אזרחי או צבאי. שומה עלינו לשונן לשוטר ולחובע: אתה אינך נגן על ענין שלך, ואין אתה מקטרב מפני שהגאשם הוא אויבך. אתה עושה את חובתך למען הצדק, והצדק מתגלה לפעמים בכל זהרו גם כשהגאשם יוצא זכאי בדין. עליו לשמוח על זיכוי בשם שאתה שגח על חיוב בדין — כמוכן אם אינך רואה יסוד לערעור. כזה כן זה מגלה את האמת. לפעמים, אמנם לפעמים רחוקות, מופיע הקטיגור בערעור בבית-המשפט העליון, ולפני שבא כוח הגאשם-המערער פותח, הוא קם ואומר: "רבותי השופטים, אין אנחנו מתכוונים להגן על פסק-הדין. נר-כחנו להעזר שפסק-הדין אינו צודק, ואנחנו מבקשים מכס לקבל את ערעורו של הגאשם". רבותי, אין לכם מושג כמה עשוי נהוג כזה להרים את קרנה של הקטיגוריה בעיני בית-המשפט. למה להיאחו בקש? למה לטפס על קירות? ואפילו אם מכהינה פרוצידורלית פורמליסטית טהורה אתה צודק.

זאת ועוד: תפקידו של השוטר איננו לתפוס ולהרשיע בעלמא. תפקידו לתפוס עברייני ולהרשיע עברייני, ואם הוא נוכח לדעת שאין הוכחות נגד החשוד, כגון שהלה הוכיח את האליבי שלו, אין הוא מצויב להביאו בפלילים. אני מתחב ליום שבו ייקבע פרס לשוטר שעשה את כל הדרוש כדי לסייע בידי אדם זכאי לטהר עצמו מחשד שנחשד בו, ובדי להוכיח לממונים עליו שהחשד באמת חף מאשע ושאינן להטרידו במשפט. פרס כזה היה מעודד את השוטרים ללכת בדרך צדק ויושר ולא לבקש הרשעה בכל מחיר.

מנהג פסול ולא הגון, הוא, לדעתי, לכוא לפני עכריינים, שריצו את עותם בבית-הסוהר, בהצעה "לעבור" בשביל המש-טרה כמדויעים. אני יודע את כל הקשיים שבהם נתקלת המש-טרה במאמציה לגלות פשעים. אך עליה לברוק היטב באלו דרכים מותר לה ללכת. בא אלי בסתר פושעים לשעבר, שישבו כמה שנים במאסר, והתלוננו על כך מרות. הם מבקשים להת-רחק צחיי חטא, וההצעה לעבוד למען המשטרה חוזרת ומורידה אותם לעולם התחתון ודוחקת אותם שנית לעולם החטא, ודאי יש תגומה בדבריהם. אינני תמים עד כדי שאאמיני בכל מה שמספרים לי. אבל הנה לפניכם תעודה אנושית חיה, היא פור-סמה לא מכבר בעתונות: מעשה באדם שהורשע וישב בבית-הסוהר בגלל עניני מחתרת, אינני רוצה לפרש בשמו, אדם זה הולך עכשיו בדרך הישר, אבל קשה עליו הקליטה בכלכלה ובחברה, והנה הוא כותב אל השג. כן: "אין העתונות נודע לי שכב', בין יתר תפקידיו הרבים, משקם אנשי מחתרת לש-עבר בעזרה ובעבודה, בהלואות, בשיכון ובלימודים וכו', כוי להוכיח להם שהמדינה איננה אויב שלהם. אם כן, אני מתכבד להציג את עצמי כאחד מגידוני צויסין לשעבר, וכחיל שהש-

תחרר משירות צבאי סדיר, תזקוק מאד לכל אותם סוגי שיקום, שכב' מתבכר לעסוק גם בהם... אשמה מאד לדעת, שאכן פעולה מבורכת זו של כב' נעשית גם שלא לצורך תופעה צדדית, כגון האדרת שם מוסדו הנכבד, וכן גם לא לשם השגת מודיע חדש".

לא בדיתי את הדברים מלבי. קראתי אותם בדיוק כמותכם בעתונות, והבאתי אותם בלשונו של הכותב-המתלונן. מה פירוש הדברים? נראה שביקשו את האיש הזה להוסיף לעבוד במחנה, כדי לגלות אנשי חטא אחרים. אך איש זה מבקש עתה ללכת בדרך הישרה, למחוק את העבר, להפוך דף חדש בחייו. מפני מה אין מניחים לו? כשלעצמי אינני יודע מהי הדרך לגילוי פשעים. אינני שוטר ולא למדתי את מלאכת הביטחון. אבל אני מרגיש שדרך זו, על כל פנים, פסולה היא. סיפרו לי כמה אנשים, שהמשטרה מתנה עם אדם, עברייני-לשעבר, לא להטריד אותו ולא לאסור אותו כל אימת שנעשית איוו עבירה, אם יתפך למלשין, למודיע, למוסר. לא האמנתי בזה. אינני מאמין בזה גם עכשיו. אך אם נכונים הדברים, הרי זו דרך בניה ומטב לזנחה. בקשר לכך קראתי-גם את פסק-הדין של בית-המשפט העליון בענין מתן רשיון להחזיק בית קפה מסויים, וראיתם דעתו של בית-המשפט על כך (ראה בג"ץ 202/56, פסקי דין י"א, 529). מדוע מעניקה המדינה לכל נאשם עני את הזכות ליהנות מסיועו של עו"ד חגם אין כסף על חשבון משלמי המסים שומרי החוק? מדוע קובע המחוקק דיני ראיות המכריזים כל כך על הוכחת אשמה? הבל בא כדי להגן על זכויותיו של אדם העומד לדין, שמא בכל זאת איננו אשם. הבל הוא, שמוטב לזכות תשעה עבריינים מאשר להרשיע אדם אחד שהוא חף מפשע. לא יתכן, אפוא, כי ביד אחת יעזור השלטון לנאשם וביד השנייה ידחף אותו לזרועות החטא. לא יתכן שתהא שמאל זוחה וימין מקרבת.

זמכאן לענין נוסף של הגינות, וענין זה, יודע אני, הוא עדין ביותר. זהו ענין ההודאות של נאשמים המוגשות לבתי-משפט. מביאים נאשם לדין ומגישים את ההודאה שלו. בחוץ הודה, ובבית-המשפט הוא חוזר בו. יש ואני שואל עצמי: למה הודה האיש הזה קודם לכן, הוביל את המשטרה בדיוק למקום שבו התפרץ, הראה את המחבוא ששם הסתיר את החפצים הנגזבים, ואילו בבית-המשפט חזר בו פתאום, וטען שהוא צדיק גמור? הוא מספר, כמובן, סיפורים מוזעזעים על עינויים, עינויי גוף ורוח. על הרוב הדברים האלה אין אמת בהם. פושע אחד מלמד את חברו, וזמיר יש בין כתלי בית-הסוהר מישוה שמד-ריך את חבריו כיצד לטעון, שכך הדבר, אפשר לראות לפי המילים, הטענות הביטויים השגורים בפי הנאשמים בבית-המשפט. השופטים כבר למדו לדעת ביטוי מסויים זה לאיזה פושע יש לייחס אותו, מי הדריך אותו וכיצד. הרשוני נא לספר לכם מעשה שקרה עמי: לפני 20 שנה מוניתי שופט-שלום. הדבר היה באחד בספטמבר, 1937. בימים הראשונים לכהונתנו הובילו אותנו, את שופט-השלום במחנה, לראות את תחנות המשטרה השונות, ביחוד – את המשטרה המרכזית. הקצין שהיה ממונה על אותה התחנה היה אדם תביב מאד, שאני מבכר עד היום. הוא נראה לנו את ההזרים השונים שבתחנה: בחדר

זה לוקחים טביעת אצבעות. בחדר השני גובים עדידות. בחדר השלישי מקבלים קהל. בחדר הרביעי יש אוסף של צילומים ועוד ועוד. חדר סגור אחד לא נפתח לפנינו. שאלנו את הקצין: "ומה בחדר זה?" הוא חייך ואמר: "בחדר הזה מודים הנאשמים מרצונם הטוב"... כמובן, רבותי, שזאת היתה הלצה. אך מאז אני מרגיש הרגשה לא נעימה כשמגישים לפני הודאה שנגבתה מחוץ לבית-המשפט, ובכל פעם, זה 20 שנה, מהדהדים באוזני דברי אותו קצין כשהנאשם חוזר בו מן ההודאה. ואני שואל את עצמי: למה זה הודה קודם לכן, ולמה פתאום חזר בו? אמרתם, שאינני מאמין לכל הסיפורים על עינויי גוף ועל מרתף העינויים, מעין ויהי-דלרוחה, בכיכול, של הנאשמים. אבל דבר אחד בכל זאת מפתיע אותי, ולא מצאתי לו פתרון עד היום הזה: אני מוצא לפעמים בתיקו של בית-המשפט של מטה תשע הודעות שונות שנתן הנאשם לפני החוקר. בחקירה הראשונה אמר לו החוקר בצורה המקובלת: "אני, שוטר מס' כך וכך, מאשים אותך בענין כך-וכך, מה יש לך לומר על כך, אינך מחוייב לומר דבר" וכו' וכו', היינו, דברים בנוסח המקובל, והנאשם משיב על כך, "אני חף מפשע. לא עשיתי כלום", וחותר. הרי הודעה אחת. ביום השני בבוקר מביאים אותו שוב לפני החוקר, וזה אומר שוב: "אני, השוטר מס' כך וכך, מאשים אותך בעבירה של כך וכך, מה יש לך לומר?" שוב אומר הנאשם: "אני חף מפשע, איני מודה באשמה". כך עושים תשע פעמים. לפעמים פעמיים ושלוש ביום אחד. לבסוף יש סיפור ארוך: האסיר מודה בכל ומספר את היאמת. ואני שואל: "למה זה? למה צריך היה לחקור אותו תשע פעמים? האין די בפעם אחת?" המשטרה בהגינותה, ואני חייב לציין זאת, מבניסה את כל תשע ההודעות, ולא את ההודאה העשירית בלבד; אך לפעמים מתעורר בי החשש שמא היתה הכוונה "לשבור" את הנאשם, ואם כך הדבר, הרי זה בזוי ופסול, ונותג כזה התבונן המחוקק למנוע, כשקבע בפקודת העדות שאין לקבל הודאה אלא אם באה מרצונו הטוב של הנאשם.

בפרשה זו של הגינות יש לזכור עוד דבר חשוב אחד, שלעני-תים קרובות מדי מתעלמים ממנו: ידוע לכל העולם כולו כמה קשה לתפוש עברייני. ידוע לבית-המשפט, למשטרה ולעברייני, כמה קשה להוכיח את עונו של נאשם בהוכחות כשרות. ידוע לבית-המשפט בלבד כמה קשה להתאים את העונש לחטא. אך לא ידוע לאיש, אלא לעברייני עצמו, כמה קשים עליו חבלי הקליטה בחיי החברה, לאחר צאתו מבית-הסוהר ולאחר שריצה את עונו. זוהי נקודת תרופה רבותי, בחיינו הציבוריים והחברתיים. בכל מקום בעולם מסייעים לו לעברייני לשקם את עצמו ואת חייו, לאחר שריצה את עונו; אך אנו נכשלנו בזה, על אף המאמצים החוזרים ונשנים של האגודות המקומיות השונות לשקם את האסיר ואת העברייני. ומה עושה המשטרה? יותר נכון: מה אומרים על המשטרה שהיא עושה? אומרים כי שלא במתכוון דוחפת היא במו ידיה את העברייני לחיי חטא. יש בידי המשטרה רשימה של עבריינים-לשעבר, וכל אימת שנעשית איוו עבירה, עוצרת היא כמה מן הנאשמים ששמותיהם כלולים ברשימה וחוקרת אותם. לצורך כך מורידים אותם ממקום עבד-דתם. אך משטרע לו למעביד שפקידו או פועלו הוא עברייני-

לשעבר, מיד הוא מפטר אותך ומשחרר. כלומר האדם נעקר מן המקום שבו אמר להכות שורש. ואני חוזר ואומר: אינני יודע איזוהי הדרך הנכונה לגילוי עבריינים ועכירות. אך יודע אני שלא זו הדרך. הרשו לי לספר לכם שני מקרים מעניינים בפרשה זו: המקרה האחד הוא מקרהו של עבריין מועד מסוכן. משום-מה החלטתי בלבי לראות אם אפשר להתזויר למוטב. כשיצא מבית-הסוהר לאתר שריצה את עונו האחרון, התקשרתי עם מפקד המחוז, ואמרתי לו: "מר אברהמי, אני רוצה לשתף אתך פעולה, ואני רוצה שתשתף פעולה אתי במאמצים להטיב לבחור הזה ולהחזירו למוטב". הוספתי, שאני מבקש ממנו שני דברים: ראשית, להשיג לו מקום עבודה; שנית, לא להטרירו ולא לעצרו כשיוודע למשטרה על מעשה פשע כלשהו, אלא אם כן כרי שהוא הוא עושה הפשע. הדברים נתקבלו על דעתו של מפקד המחוז הוא סידר את הבחור במקום עבודה. מזמן לזמן היה הבחור בא אלי ומספר לי כמה מאושר הוא. לימים נתפס בעבירה. פרשת העבירה מעניינת מאד. סיפור המעשה, מפי עו"ד גוסנבלט, מהמחלקה הפלילית, פורסם באחת התוכרות האחרונות של רבעון המשטרה. הענין סופר שם באריכות רבה. אבל רצוני לספר לכם דבר שקדם למעשה העבירה, ושאינו ידוע עד היום לאיש. אמרתי, שהבחור היה עומד אתי בקשרים ומספר לי מזמן לזמן על עבודתו. יום אחד בא אלי ואמר לי: "מר חשין, אני אמנם מאושר, אני אמנם שמח בעבודה, אבל אינני יכול להתקיים עוד כאן. בארץ הזאת, שאלתי: "למה?" השיב לי: "אני הולך בדרך הישרה, אבל שמי מפריע לי; עברי מפריע לי; אני מגודה ומזרחים מהתורה; אינני נקלט. שום בחורה איננה רוצה לצאת אתי". שאלתי: "אם כן, מה רצונך?" אמר: "אני רוצה לצאת את הארץ. אני רוצה שתשפיע על המשטרה שתתן לי תעודת יושר". אמרתי: "אני יכול לדרוש מהמשטרה הרבה דברים, אבל אינני יכול לבקש ממנה שתשקר בגפשה ותתן לך תעודת יושר, כשהעבר שלך מוכתם כל כך". הבחור קם ממקומו, הביט עלי במבט ציני, נגש לדלת ואמר: "מר חשין, תזכור, אני הולך לעשות פשע". וסגר את הדלת אחרי. נשארתי המום. אבל לא האמנתי לו. לאחר פחות משבוע עיים ימים שמעתי שהבחור נאסר באשמת נסיון להתפרץ לבנק במטרה לבצע בו שוד. הבחור הזה תפץ בכל לבו לפתות דף חדש בחייו. בכך אני משוכנע. אבל הוא לא נקלט, והוא לא יכול היה לשאת זאת. אילו קיבלה אותו התורה; אילו היתה לו חברה, או חבר, יתכן מאוד שהיה חוזר למוטב.

זהו המקרה הראשון. לא אספר לכם על המקרה השני, מפני שעודנו בשלב של נסיון, ואף שעברו כבר שנתיים וחצי, לא שמענו על האיש דבר רע. אות הוא, שכאשר משתדלים להקליט עבריין-לשעבר לתוך חברה, מצליחים המאמצים.

אמרתי קודם לכן, כי יש קווי דמיון בין עבודת השופט ועבודת השוטר, ביתור השוטר הממונה על חקירות פליליות, יש לזכור, כי תפקידו של השוטר איננו שיפוטי. הוא איננו מוסמך להחליט אם תחשוד אשם או לא. זה תפקיד השופט. אך אני כופר בדעה, שהשוטר הוא מכונה, אוטומט, שמלאכתו איטוף חומר למשפט, ותו לא. מבחינת גילוי האמת, דומה במידת מה תפקידו של השוטר-החוקר לתפקידו של השופט. השופט פוסק על סמך

עדויות ומסמכים. אבל הוא אינו יוצא ידי חובתו בשמיעת העדויות, ובראיית המסמכים, עליו גם לסנן אותם; לבדוק מה לקבל ומה לדחות. לקבוע מה נכון ומה לא נכון. פעמים העדים הם בעלי זכרון חלוש, כושר ההסתכלות שלהם רפה, וכוח התיאור מועט. לפעמים עשויה האמת להניק להם, והשקר — להועיל. ובכן מה חובת השופט? עליו להעריך נכונה את נטיותיו של העד לספר את האמת ואת יכולתו לדבר אמת. נטיה זו ויכולת זו אינן ענינים שאפשר למיננס ולומר שהם מצויים או נעדרים, כי יש דרגות ושיעורים בהם. והשופט שוקל ומעריך את החומר שלפניו. לדעתי, השוטר-החוקר, כשופט, צריך אף הוא לא רק לאסוף את החומר, אלא גם לסננו וללמוד דבר מענינו; וכן להעריך מהימנותו, כשופט וכפרקליט. הרי דוגמה ממה שהשוטר איננו צריך לעשות: אירעה תאונה, בעל ואשתו נספו בתאונת דרכים, או בדליקה, או בטביעת אניה, מתעוררת השאלה: מי מת ראשון, הוא או היא? חשיבות גדולה לכך בשאלת חלוקת הירושה. צריך לדעת, אם היא נשארה בחיים אחריו וירשה אותו, או שמא הוא ירש אותה. והנה יש מחלוקת בעולם המשפט. שלוש אפשרויות בדבר: הוא מת קודם; היא מתה קודם; שניהם מתו בדקה אחת. האפשרות השלישית היא הרחוקה ביותר. לעתים רחוקות מאד מאד יקרה ששני אנשים יפחו את נשמתם ברגע אחד. זה כמעט לא יתכן, ולכן נחלקו ההצעות בין חכמי המשפט. אסכולה אחת אמרה: גלך בדרכי המדע. המדע מלמדנו שהגבר חזק מן האשה. לכן יש להניח שחיי הבעל ארכו משל אשתו. באה האסכולה השנייה ואמרה: מדע הוא מדע, אבל נשתמש בחכמת החיים ובנסיון החיים: הגבר הוא ג'נטלמן, לכן, אם היתה איזו אפשרות של הצלה, הניח לאשתו להינצל. לפיכך נספה הוא תחילה. אף על פי כן באו חכמי המשפט ואמרו: נקח את האפשרות השלישית, היינו, ששניהם מתו בדקה אחת. ולמה? כדי לעשות צדק. כדי שלא לתת מקום ליורשים להתנגח ולהתנצח אלה עם אלה, נבחרה האפשרות הבלתי מתקבלת על הרעת מתוך שלוש האפשרויות. זהו שיפוט. זוהי פיקציה משפטית הדרושה לענין. דבר זה אין שוטר יכול וצריך לעשותו. אבל נניח שהוא שומע בענין אחד שתי גירסאות, והוא מאמין רק לעדי הגירסה האחת. אני שואל: האם חייב הוא להטריד את בית-המשפט בשתי הגירסאות, ולתת לבית-המשפט להחליט? לדעתי אין הוא חייב, ואין הוא צריך, לעשות כן. הוא ייצא ידי חובתו אם ישמיע את העדים שהוא מאמין להם, ויניח את העדים האחרים לסניגוריה.

יסוד רביעי במסורת נאה הם יחסי ציבור מהוגנים. רבותי, לצערנו אין הציבור מעריך כערכה את עבודת השוטר. הסיבה לכך היא, שאין הוא מכיר את עבודת השוטר מקרוב, מפני שלא ניתנה לו הסברה נאותה. יש אמנם הסברה מועטה בצורת מכתבים למערכת על שאלילות מסויימות מן הציבור. אבל אין די בזה. משום כך אין עזרה הדדית ואין אמון, והשוטר נראה פעמים כנוגש ובעריץ. אך מאידך גיסא לא תמיד קובע גם השוטר יחס נכון כלפי הציבור. על השוטר לזכור תמיד, כי הוא נוצר למען האזרח ולא להיפך. אין זה מתפקידו של שוטר או מפקד מחוז להטיל אימתם על האזרחים ללא כל אבחנה. לא בכוח כי אם בנעימות ובאדיבות יש להתהלך עם האזרח.

שנה שנה חודש חודש. בצער רב שמעתי על כמה אנשי משטרה טובים העזיבו את השירות ועוברים לשירות אזרחי. צערי רב מפני ששיבחו מאד את עבודתם של האנשים האלה במשטרה. וחבל, אפשר שמצוקת הקיום הביאתם לידי התפטרות. יושב עמנו "אבא" שלכם, כב' שר המשטרה, ועליו מוטלת החובה לשקוד על השגת תנאי קיום נאותים לשוטר. בטוחני, שבהסברה מתאימה אפשר ואפשר להשיג זאת. טובת הציבור מחייבת שיהיה לנו חיל משטרה יציב, קיים ורצוף.

העיקר השלישי – החתימה לקראת האמת.

עברתי בתשומת לב על תכנית הלימודים של קורס מפקחי המשטרה, ועמדתי מלא-התפעלות על ריבוי נושאי הלימוד. ביחוד שמחתי על העובדה שלמקצועות המשפט הוקדשו שעות רבות יותר מאשר לכל מקצוע אחר. אבל אילו ניתן היה בר לבחירתה, הייתי מבקש להוסיף עוד נושא אחד. לנושא זה אין לי שם, אבל הרעיון הוא – רעיון החירות, רעיון החופש, המספר על מאמצי האנושות להשתחרר מעבדות גופנית ומשעבוד רוחני. לדעתי לא די ללמד לקצין ולשוטר ולאזרח שמוותר לעצור אדם רק שעה שהוא עובר עבירה או רק אם נעשה פשע זמן קצר קודם המעצר. צריך ללמד את השוטר גם טעמו של דבר. ה"למה" וה"איך" חשובים לפעמים יותר מהכלל עצמו. מה פשר הכלל הזה? מה פירושו של "חופש הפרט"? כמה דם נשפך וכמה קרבנות אדם נפלו במלחמה ובמאבק על חירות האזרח. על חופש היחיד, תורת ישראל, כשהיא מדברת בחוקי יסוד, וביחוד בחוקי חופש ובטעמי המצוות, אמרת תמיד: "כי גרים הייתם בארץ מצרים", "כי עבדים הייתם... ויוציאכם ה' מעבדות לחירות". למה מזכירים את הדברים האלה? כשתחפוץ להפריע לאדם, לאזרח, לפרט, ולשלול ממנו את חירות הגוף ואת חירות המחשבה, זכור את מאמצי האנושות בכל התקופות להשתחרר מכבלי הגלות, מעול השעבוד, שעבוד גופני ושעבוד רוחני כאחד. החוק והמשפט בארץ דמוקרטית סובבים על ציר החירות והחופש. חוקים רבים אפשר להבין רק על הרקע של חירות, על הרקע של חופש האזרח. בסנט' לואיז שבאמריקה נאסר פעם אדם, מפני שהמשטרה חשדה בו שהוא עומד לעבור עבירה. ומה עשה? הוא עמד בכל יום שתי שעות במקום מסויים ולא זו משם. אותו זמן היה חוק שאמר כי אסור להתגודד או לעמוד זמן רב במקום אחד. והאיש תובא לדין לפי אותו חוק, אך ביהמ"ש אמר: האיש עמד ברחוב שתי שעות, ומדוע זה אסור לעמוד ברחוב שתי שעות? הוא לא הפריע לאיש, הוא לא הפר את השלום. זכותו של האדם להתבטל, לא לעשות מאומה, להרגיש את החופש בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, לנוע כרצונו, ללכת ולבוא כאשר רצה. בסופו של דבר הכריזו בית-המשפט, שהחוק הנזכר מנוגד לקונסטיטוציה, חיכה את הגאשם.

משפט מעניין אחר הוברר בהוראי, זה הא' אשר אליו נוסעים תיירים בכל ימות השנה. הגנה גם שם קרה מקרה, שעמד אדם זמן רב כנטוע במקום אחד. המשטרה חשדה בו, ובתוקף חוק מסויים אסרה אותו והביאה אותו לדין. ואמר ביהמ"ש כך: "חירות אישית, שהוטחה לכל אורה לפי חוקתנו וחוקינו, פיי-

חובתם לטפח יחסי אמון הרדיים ולנטוע בלבו של האזרח הבנה והערכה לתפקיד השוטר. אני דובר אליכם ביום 4 בספטמבר, לפני 20 שנה בדיוק, ב-4.9.1937, קרה הדבר. לאחר שמוניתו שופט-שלום יחד עם שלושה שופטים אחרים, באנו כולנו לתל-אביב מלאי-התלהבות לתעודת כהונתנו. אותו יום נתן אחד מאתנו צו לשחרר גאשם בערבות. לאחר שנחתם צו השחרור עיי השופט, הופיע בבית-המשפט מי שהיה אז מפקח משטרת ת"א, היה זה קצין אשר סיגל לעצמו את התרבות האנגלית הקטחית, את הברק החיצוני, את ה"פייפ", את כוח הלגימה ואת התהדרות-היתר. אך מתחת לכל אלה בלטה הגסות מכל הלי-כוניו מקללותיו הערביות והאנגליות המפולפלות, מהמקל הדק אשר נשא עמו תמיד ונפנף בו, כדי לאיים ולהפחיד. בקיצור: לבנטיני מהטיפוס הגרוע ביותר, וקצין זה בא לבית-המשפט, נכנס ללשכתנו, דפק במקלו על השולחן ואמר לנו, ודקא באנגלית "I want you fellows to know that I am running this town..." ותרגומם של דברים: "אני רוצה, בחורים, שתדעו כי אני מנהל את העיר הזאת". כוונתו היתה ברורה: איך זה? אם אני עצרתי אדם, הכיצד העזתם אתם לשחרר אותו? הוא ביקש להטיל, כדרכו, אימה על השופטים. אבל מאז לא היה לנו יחס אמון אליו ולא שיתפנו עמו פעולה. הרגשנו שאדם כזה אינו עשוי לטפח יחסים נאמנים, לא עם הציבור ולא עם השופטים. וזה לעומת זה: מיד עם קום המדינה בא מפקח חדש למשטרת ת"א, ואני חייב להזכירו בשמו: היה זה המנוח נחום זיו-אב, שכמה וכמה מכם יזכרוהו לטובה. ימים אחדים לאחר שנכנס לתפקידו, כינס את שופטי המחוז למסיבת-לגימה, ישבנו בצוותא והחלפנו בינינו דעות על העבודה בעתיד, והוא אמר, בין שאר דבריו, שלדעתו צריך להיות שיתוף פעולה בין השוטרים והשופטים, בין המשטרה ובית-המשפט, כאשר עשוי הדבר להיות לתועלת לאלה ולאלה. ואכן, כל ימי שבתי בת"א בימי מר זיו-אב המנוח שרר יחס של אמן הדדי בין השופטים והמשטרה. אדם כזה מסוגל להעלות את קרנו של השוטר גם בעיני האבולוטים.

אלה הם, רבותי, ארבעת היסודות שעליהם יש להשתית מסורת נאה.

העיקר השני עליו עומדת משטרה נאה, כפי שאמרתי, שירות מתמיד.

כבר ציינתי בפתח דברי, כי בימי המנדט לא היה שירות אינר דיבידואלי רצוף ומתמיד. בחורי ישראל, ברובם הגדול, ראו בשירותם במשטרה שליחות לאומית ומגנית, אך לא משלח-יד קבוע. נוסף לכך לא היתה זו עבודה נאותה לבחור עברי, שואף התקדמות, כי לא היו סיכויים לעליה ולהתקדמות. נדמה לי שכב' שר המשטרה הגיע אז לדרגה הגבוהה ביותר, שיהודי עשוי היה לעלות אליה אז, בימי המנדט. אך בה עמד מלעלות ומלהתקדם בדרגות הקצונה. היום אין מניעה לעלייה מתמדת, ולכן אין גם מניעה לשירות מתמיד, דרושים לכם, כמובן, בראש וראשונה, תנאי עבודה הוגנים, תנאי חיים שיאפשרו לשוטר ולמשפחתו להתקיים בכבוד. אבל דבר זה אינו בידכם, לפיכך לא ארבה לדבר בענין זה. ואמר רק, שלא ייתכן ששורות המשטרה ישודרו

רושה זכות התנועה ללבת לכל אשר יבחר, ובשעה שיבחר, ולעשות כל מה שמוליך אותו לעסקיו או לעינוגיו. חירות זו מוגבלת רק במידה שזכויות הזולת מחייבות הגבלה לטובתם של כל האזרחים. בני-אדם רשאים לנסוע בדרכים ציבוריות, או לשנות במקומות ציבוריים, וכל עוד מתנהגים הם באורח הנון וישר, ואינם מחערבים בזכויות זולתם, יהיו מוגנים ע"י החוק לא רק בגופם כי אם גם בבטחון הנועותיהם. החוקה והחוקים נעשו לטובת הציבור ולהגנת כל האזרחים, למגדול ועד קטן, ואין להגביל את חירותו של האדם, אלא אם עבר על איזה חוק. כל חוק אשר ימסור את בטחון תנועותיו של מישאו בציבור אפילו בידי שוטר הממונה על שמירת השלום, יהיה גורם של מועקה ובלתי צודק, ויהרוס את כל הזכויות שהחוקה שלנו מבטיחה, אלא אם בן יהיה הרבר בגלל הפרת השלום שנעשתה במעמד השוטר או בגלל חשד שנעשה פשע. אלו הן זכויות שהיו קיימות זמן רב לפני היוולד החוקה שלנו, ואנו גאים על כך שאנו מקיימים אותן ועשינו אותן חלק מהחוק היסודי של ארצנו.

יש לזכור, כי הואי היא ארץ התיירות והסוירים, והדברים שנאמרו באותו משפט מתאימים ביותר גם לארצנו. בית-המשפט ממשיך ואומר: "תיירים הנמשכים ע"י השם הטוב שיצא בעולם לאקלים שלנו ולנוף הטבעי ולמידת הכנסת האזרחים היפה של עמנו, באים הנה להתענג ולהינפש. רבים מאלה שאין להם עיסוק אחר משוטטים ברחובות ודרכים מתוך עצלות, אך בלא סכנה, בבקשם לעצמם בידור וביולי זמן, דבר שהוא מותר בהחלט לפי הקונסטיטוציה שלנו. הם משוטטים לפני חלוצות הראוה, מתעקבים להתענג על חילופי הצבעים הססגוניים של האוקיינוס ולגלגל שיחה עם ידידים. היה זה מנועץ לומר, שהם עשויים להיאסר על שוטטות, אף אם הם מתנהגים כהלכה ואינם מפריעים לאחרים, ושלמשוק יש הזכות הקונסטיטוציאר גאלית להכריז עליהם כעל עבריינים. יש גם אנשים היוצאים בשעות המנוחה שלהם בימי שבת לטיולים ארוכים בדרכים ובשבילים נשכחים. בהתעייפם יישבו להינפש. יפי הנוף שובה את לבם והם משוטטים בבטלה ובעצלות ככל שהם חפצים. השימוש החפשי בדרכים אינו מופרע ושלום הציבור אינו מופר. האם רשאי המחוקק להכריז עליהם כעל עבריינים מפירי חוק?" (Territory of Hawaii v. Anduha, 487 ed. Rep. (2nd.) 171).

מסקנת בית-המשפט היתה אפוא, שחוק המכריז כי מי שנוטט ברחובות עלול להיאסר בלי פקודת מאסר של שופט, חוק כזה הוא בלתי חוקי. גם אצלנו יש חוק דומה, אבל בחוק שלנו מצינו גם סייג — נאמר בו: מי שמשוטט ברחובות "במסיכות חשודות". זה מושג מאד מאד רחב, באשר כל אדם יכול להי-אסר אם הוא מביט, למשל, על גערה יפה ברחוב, או על תיוון יוצא מגדר הרגיל. אף זה עלול להיחשב כמסיבות חשודות.

אך אני שמח שבת-המשפט שלנו נקטו פירוש ליברלי מאד. אני מסב את תשומת לבכם לערעור פלילי 168/55 של בית-המשפט המחוזי בתל-אביב, ולתיק פלילי 210/53, חיפה. מתמ-ציתם, שנתפרסמה ב"חוק ומשפט", גליון 21, עמוד 15, ניתן ללמוד, כיצד מפרשים בת-המשפט את המושג "מסיבות חשודות".

ולבסוף, רבותי, אני מבקש להביע משא-נפש אישי, ואף הוא כלול בנושא דברי. אפשר לומר, כי משטרה על טהרת הישראליות לא היתה לנו מאז חורבן הבית השני, ומאז זמנן של המגילות הננוות, שבהן מדובר הרבה על משטר ועל שמירת הסדר. יש להמשיך בטוויית החוט שניתק. רשמו לפניכם מפרי עבו-דתכם היוס-יומית ומנסיונותיכם מונחים חדשים בשפה ורעיונות חדשים. כי שומת עליכם גם לחדש, לגלות, ולשקוד על הכנת החומר בשביל בנין העתיד, בנין הלשון לשוטר ולמשטרה, שמחה רבה שמחתי לפני זמן קצר כאשר קראתי באחד מרבעוני המשטרה הערה בלשנית אחת, ברשימה על אורח תפיסת נהגים הממהרים יותר מדי בדרכם, נזכר מכשיר מסויים בו מודדים מהירות, ואומר שם בעל הרשימה: "שם המכשיר יהיה מהיום 'מכמות', מה שרגילים היינו לכנות בשם 'מלכודת מהירות'". אין אנו מעוניינים ללכוד, אנו מעוניינים ש הכל ינהגו במהירות המותרת, אך לבל יעברו עליה אנתנו מכאנים עליהם (מסתירים בפניהם) את מכשירי המדידה". שמחתי מאד על הערה בלשנית זאת, ויכולים אתם גם לרשום וזכרונות ור-שמים מחיי המשטרה, משפטים מעניינים שנטלתם חלק בהם, לשון-גנבים, ביטויי העולם התחתון, אל תקלו ראש בחשיבות הדבר. אלו הן אבנים יקרות לחוקרי הפולקלור, וכן למדען המשפטי ולכותב ההיסטוריה של העתיד.

גדולי עמנו היו אוטודידקטים, לומדים מעצמם. הביטוי הנעלה ביותר, שהכירו בו אדם, היה "תלמיד-הכם": לא חכם, אלא תלמיד-הכם. זה העליון בתאריו של למדן, "תלמיד הכם", כלומר חכם שהוא לומד תמיד ולעולם איננו מגיע לדרגת השלמות אלא אם הוא משתדל ללמוד, להשכיל, לחקור ולדרוש. לעולם יהא אדם בבחינת תלמיד המבקש את האמת. כאן, קצינים צעירי-רים, למדתם, כביכול, מפי רבותיכם את התורה כולה על רגל אחת. אבל בכך לא נגמר חק לימודיכם. עליכם להמשיך במאמ-ציתם, אתם וחבריכם עתידים לעצב את דמותו של השוטר העברי של מחר. אתם תהיו ממניחי היסודות של המסורת המשטרית הישראלית. ברכתי לכם ולנו, כי תהיה זו דמות של שוטר עברי ישר, מסור, נאמן, נבון ומבין את תפקידו; וכי תהיה זו מסורת עברית נאמנה של שוטרים העומדים על משמר החוק והצדק, ואני מאחל לכם בכל לבי, כי תמצאו סיפוק בעבודתכם ותראו ברכה במעשיכם.